

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Gospodarski oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2011:III.IPS.151.2008

Evidenčna številka: VS4001652

Datum odločbe: 27.01.2011

Opravična številka II.stopnje: VSL I Cpg 1037/2007

Področje: PRAVO DRUŽB - CIVILNO PROCESNO PRAVO

Institut: izbris družbe iz sodnega registra - izbris družbe zaradi neuskladitve z ZGD - odgovornost družbenikov za obveznosti družbe - aktivni družbenik - prekluzivni rok - prenos delnic - prekinitev postopka - nadaljevanje postopka

Zveza: ZGD člen 232, 394, 394/2, 580, 580/6.

ZFPPod člen 27, 37.

OZ člen 376.

ZPP člen 339, 339/1, 370, 370/1.

Jedro

Enoletni rok za uveljavljanje terjatev do delničarjev je prekluzivni rok, kar pomeni, da z njegovim potekom preneha sama pravica in ne le pravica do pravnega varstva, kot je to v primeru zastaralnih rokov. Zakon načina uveljavljanja terjatve ne predpisuje, v vsakem primeru pa je potrebna določena aktivnost s strani upnikov, ki pa ni omejena zgolj na vložitev tožbe, temveč so pravno upoštevne tudi druge oblike upnikove aktivnosti, kot je na primer predlog za nadaljevanje postopka zoper družbenike oziroma delničarje izbrisane družbe.

V primeru neuskladitve družbe z določbami ZGD družbeniki kapitalskih družb odgovarjajo za obveznosti do upnikov kot družbeniki v družbi z neomejeno odgovornostjo oziroma kot podjetnik (šesti odstavek 580. člena ZGD), razen če dokažejo, da so bili zgolj pasivni družbeniki.

Izrek

Reviziji se delno ugodi in se sodba sodišča druge stopnje spremeni tako, da se pritožbi drugega toženca delno ugodi in se sodba sodišča prve stopnje v 1. točki izreka glede teka zakonskih zamudnih obresti spremeni tako, da je drugi toženec dolžan plačati zakonske zamudne obresti za čas od 2. 9. 1998 do 31. 12. 2001, višji tožbeni zahtev iz naslova zakonskih zamudnih obresti pa se zavrne.

V ostalem delu se revizija zavrne.

Drugi toženec sam krije svoje stroške revizijskega postopka.

Obrazložitev

Dosedanji potek postopka

1. Sodišče prve stopnje je z zamudno sodbo in sodbo razsodilo, da sta prva toženka in drugi toženec dolžna solidarno plačati tožeči stranki znesek 28,162.782,10 SIT (sedaj 117.521,21 EUR) z zamudnimi obrestmi od 2. 9. 1998 dalje do plačila, in sicer prva toženka kot dolžnica iz kreditne pogodbe, drugi toženec pa kot aktivni družbenik oziroma pravni naslednik izbrisane družbe, ki se je kot porok in plačnik zavezala za izpolnitev obveznosti iz te kreditne pogodbe.
2. Sodišče druge stopnje je pritožbo drugega toženca zavrnilo in potrdilo prvostopenjsko sodbo.
3. Zoper sodbo sodišča druge stopnje je drugi toženec vložil revizijo, v kateri uveljavlja revizijske razloge iz prvega odstavka 370. člena Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP).
4. Postopek v tej zadevi se je pred sodiščem prve stopnje končal pred uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D, Ur. l. RS, št. 45/2008), zato se po drugem odstavku njegovega 130. člena nadaljuje po dotedanjih predpisih.
5. Sodišče je revizijo vročilo tožeči stranki, ki nanjo ni odgovorila, in Vrhovnemu državnemu tožilstvu Republike Slovenije.

Ugotovljeno dejansko stanje

6. Sodišči prve in druge stopnje sta svojo odločitev oprli na naslednja pravno odločilna dejstva:

prvotna druga toženka družba G. d. d., pravna prednica drugega toženca, je bila zaradi neuskladitve z določbami prvega in drugega odstavka 580. člena Zakona o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD) v zvezi s prvim odstavkom 37. člena Zakona o finančnem poslovanju podjetij (v nadaljevanju ZFPPO) izbrisana iz sodnega registra dne 23. 2. 2001, čemur je sledila objava izbrisa v Uradnem listu Republike Slovenije dne 14. 3. 2001;

tožeča stranka je po objavi izbrisa družbe G. d. d. iz registra predlagala nadaljevanje postopka zoper drugega toženca z vlogo z dne 21. 2. 2002, sodišče pa je postopek zoper novega drugega toženca nadaljevalo s sklepom z dne 16. 3. 2004.

Revizijske navedbe

7. Drugi toženec navaja, da pravni temelj za ugotovitev odgovornosti za dolgove izbrisane družbe ni določba 394. člena ZGD in posledično sam ne nastopa kot pravni naslednik izbrisane družbe, temveč izvira njegova legitimacija neposredno iz šestega odstavka 580. člena ZGD. Sodišče ni bilo upravičeno pozvati drugega toženca, da vstopi v pravdo kot pravni naslednik izbrisane družbe, in tudi ni bilo upravičeno nadaljevati postopka zoper njega. Drugi toženec opozarja, da tožeča stranka tožbe zoper drugega toženca sploh ni vložila, sam pa ni soglašal vstopom v pravdo v smislu 191. (pravilno 192.) člena ZPP/77. S tem ko

sta sodišči nadaljevali sodni postopek zoper novega drugega toženca, sta bistveno kršili določbe ZPP.

8. V zvezi s prenosom delnic drugi toženec navaja, da v času izbrisa družbe G. d. d. ni bil delničar družbe in v tem smislu njen pravni naslednik ter da družba ni prenesla delniške knjige na Klirinško depotno družbo (v nadaljevanju KDD). Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih se uporablja v primerih, ko je izdajatelj vrednostne papirje izdal v nematerializirani obliki in je tudi delniško knjigo prenesel na KDD. Če pa tega ni storil, za prenos vrednostnih papirjev veljajo določbe Obligacijskega zakonika, ZGD in drugih zakonov. Drugi toženec sodišču druge stopnje očita, da ni odgovorilo na vprašanje, kaj se zgodi v primeru, ko delnice niso vpisane pri KDD. Nadalje še navaja, da je lastniška struktura pri imenskih delnicah razvidna iz delniške knjige, skladno z določbo 232. člena ZGD pa v odnosu do družbe za delničarja velja oseba, ki je vpisana v delniško knjigo.

9. Drugi toženec nadalje zatrjuje, da je sodišče (prve stopnje) obravnavalo njegov ugovor zastaranja terjatve samo v smislu zastaranja glede na enoletni rok od dneva, ko je tožeča stranka predlagala nadaljevanje postopka zoper njega. Glede na dejstvo, da bi morala tožeča stranka sprožiti samostojno tožbo proti drugemu tožencu, je sodišče nepravilno uporabilo materialno pravo.

10. V zvezi z vprašanjem, ali je drugi toženec aktivni družbenik izbrisane družbe, drugi toženec navaja, da ni imel potrebnega kapitalskega vpliva za sprejem odločitev za uskladitev družbe z ZGD. Sodbama sodišč prve in druge stopnje očita, da ne vsebujeta razlogov v smislu dokazovanja zlorabe položaja, izvršene s strani drugega toženca, pri čemer je dokazno breme v zvezi s spregledom pravne osebnosti na strani tožeče stranke. Po mnenju drugega toženca bi morali sodišči v obrazložitvi svojih odločitev navesti, katero je tisto ravnanje drugega toženca, ki ga sodišče smatra za zlorabo položaja oziroma za opustitev dolžnega ravnanja. Poleg tega je odločba sodišča druge stopnje materialnopravno napačna, saj določa, da je dokazno breme na drugem tožencu, namesto da bi sledilo odločbi Ustavnega sodišča Republike Slovenije U-I-135/00, iz katere izhajajo, da je dokazno breme na tožeči stranki.

11. Revizija je delno utemeljena.

Presoja utemeljenosti revizije

12. Kršitev določb o nadaljevanju postopka zoper novega toženca lahko predstavlja le relativno bistveno kršitev določb pravnega postopka, če je takšna kršitev vplivala na zakonitost in pravilnost sodbe. Revizija se lahko vloži zaradi relativne bistvene kršitve določb pravnega postopka iz prvega odstavka 339. člena ZPP le, če je bila ta storjena v postopku pred sodiščem druge stopnje (2. točka prvega odstavka 370. člena ZPP). Za takšen primer gre tudi takrat, kadar je revident že v pritožbi zoper sodbo uveljavljal takšno kršitev, pa je pritožbeno sodišče neutemeljeno ni sankcioniralo.(1)

13. V obravnavanem primeru je sodišče, potem ko je bila prvotna druga toženka družba G. d. d. izbrisana iz sodnega registra, s sklepom z dne 16. 3. 2004 na podlagi prvega odstavka 208. člena ZPP nadaljevalo postopek tudi zoper drugega toženca. Ne glede na to, da se je drugi toženec zoper navedeni sklep o nadaljevanju postopka pritožil, pa kršitve postopkovnih določb o nadaljevanju postopka zoper novega toženca ni uveljavljal v pritožbi zoper sodbo sodišča prve stopnje, s katero se je postopek na prvi stopnji zaključil. Ali je bila storjena relativna bistvena kršitev določb pravnega postopka iz prvega odstavka 339. člena ZPP, ki je vplivala na zakonitost in pravilnost sodbe, bi drugi toženec lahko ocenil šele po izdaji in vročitvi sodbe. Ker pa je drugi toženec šele v reviziji uveljavljal bistveno kršitev določb pravnega postopka, ki naj bi bila storjena v postopku pred sodiščem prve stopnje in ki naj bi vplivala na zakonitost

in pravilnost sodbe, ne da bi jo pred tem uveljavljal v pritožbi zoper sodbo sodišča prve stopnje, revizija v tem delu ni dovoljena.

14. Revizijska navedba drugega toženca, da družba G. d. d. delniške knjige ni prenesla na KDD, predstavlja novoto, ki je Vrhovno sodišče ne more upoštevati, zato se tudi ni dolžno opredeliti do uporabe materialnega prava, vezanega na to novoto. Tudi sicer sodišči prve in druge stopnje nista zmotno uporabili materialnega prava, ko sta ugotovili, da drugi toženec svojih delnic v družbi G. d. d. s prodajno pogodbo z dne 30. 4. 1997, izpisom iz delniške knjige in ugotovitveno izjavo o prodaji delnic z dne 3. 2. 2004, ni veljavno prenesel na U. Š. Ob izrecni navedbi drugega toženca, da gre pri spornih delnicah za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev, sta pravilno upoštevali, da ob ustanovitvi družbe G. d. d. leta 1991 nematerializiranih vrednostnih papirjev ni bilo mogoče izdati, ter sta upoštevač predpise, ki so v času zatrjevanega prenosa delnic urejali prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev, pravilno zaključili, da drugi toženec ni dokazal, da je izdal oziroma zamenjal izdane vrednostne papirje za nematerializirane vrednostne papirje in jih prenesel na U. Š.. Ob tem, da sta sodišči prve in druge stopnje uporabljeno materialno pravo pravilno in jasno povzeli v svojih odločbah, ni potrebno, da bi ga Vrhovno sodišče Republike Slovenije (v nadaljevanju Vrhovno sodišče) ponovno citiralo.

15. Vrhovno sodišče pri tem dodaja, da potem, ko je bilo dokazano oziroma ni bilo sporno, da je bil drugi toženec ob poteku roka za uskladitev družbe G. d. d. z določbami ZGD njen delničar, je bilo trditveno in dokazno breme glede ugovora prenosa delnic na tretjo osebo na drugem tožencu. Velja, da mora sodišče po uradni dolžnosti preizkusiti vse pravne podlage, iz katerih bi glede na zatrjevana dejstva lahko izhajalo, da je ugovor utemeljen. V obravnavanem primeru je drugi toženec zatrjeval, da je šlo za prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev, zato sta sodišči prve in druge stopnje pravilno uporabili materialno pravo, ki ureja prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev, nista pa bili dolžni preveriti utemeljenosti ugovora z vidika določb, ki se nanašajo na delnice kot materializirane vrednostne papirje. Tako se nista bili dolžni opredeliti do navedb drugega toženca na primer z vidika drugega odstavka 232. člena ZGD, skladno s katerim pri imenskih delnicah za delničarja v razmerju do družbe velja tisti, ki je kot delničar vpisan v delniško knjigo. Ta določba je namreč veljala le za delnice, ki so bile izdane kot materializirani vrednostni papir, medtem ko je prenos nematerializiranih vrednostnih papirjev in njihove učinke urejala Uredba o nematerializiranih vrednostnih papirjih (Ur. l. RS, št. 45/1995), sprejeta na podlagi Zakona o trgu vrednostnih papirjev (Ur. l. RS, št. 6/1994).

16. Iz določbe drugega odstavka 394. člena ZGD, ki se na podlagi drugega odstavka 37. člena in petega odstavka 27. člena ZFPPod smiselno uporablja tudi v primeru izbrisa iz sodnega registra zaradi neuskladitve družbe z določbami ZGD, izhaja, da lahko upniki uveljavljajo terjatve do delničarjev v enem letu po objavi izbrisa družbe iz registra, ki se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije (drugi odstavek 35. člena ZFPPod). Navedeni enoletni rok je prekluzivni rok, kar pomeni, da z njegovim potekom preneha sama pravica in ne le pravica do pravnega varstva, kot je to v primeru zastaralnih rokov. Zakon načina uveljavljanja terjatve ne predpisuje, v vsakem primeru pa je potrebna določena aktivnost s strani upnikov, ki pa ni omejena zgolj na vložitev tožbe, kot nakazuje drugi toženec v reviziji, temveč so pravno upoštevne tudi druge oblike upnikove aktivnosti, kot je na primer predlog za nadaljevanje postopka zoper družbenike oziroma delničarje izbrisane družbe.

17. V obravnavanem primeru sodišče prve stopnje v obrazložitvi sodbe sicer ni izrecno navedlo, da je rok iz drugega odstavka 394. člena ZGD prekluzivni rok in ne zastaralni rok, je pa kljub temu materialno pravo pravilno uporabilo. Upoštevalo je tako datum objave izbrisa družbe V. G. d. d. v Uradnem listu Republike Slovenije (14. 3. 2001) kot tudi datum vložitve predloga, da se postopek nadaljuje zoper

družbenike izbrisane družbe (21. 2. 2002) in napravilo pravilen sklep, da je tožeča stranka nadaljevanje postopka predlagala pravočasno. Kdaj je sodišče izdalo sam sklep o nadaljevanju postopka, za presojo pravočasnosti uveljavljanja terjatve upnikov ni relevantno.

18. V primeru neuskladitve družbe z določbami ZGD družbeniki kapitalskih družb odgovarjajo za obveznosti do upnikov kot družbeniki v družbi z neomejeno odgovornostjo oziroma kot podjetnik (šesti odstavek 580. člena ZGD), razen če dokažejo, da so bili zgolj pasivni družbeniki v smislu odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije U-I-135/00 z dne 9. 10. 2002 (Ur. l. RS, št. 93/2002), torej da osebno niso prispevali (tudi z opustitvami dolžnega ravnanja) k temu, da se izbrisana družba ni pravočasno uskladila z ZGD (48. točka odločbe). Pri tem je dokazno breme na strani družbenika izbrisane družbe (50. točka odločbe) in ne, kot zmotno zatrjuje drugi toženec, na strani upnika oziroma v tem primeru tožeče stranke. Velja izpodbojna domneva, da vsi družbeniki odgovarjajo za obveznosti družbe, torej da so vsi družbeniki aktivni družbeniki.(2) Družbenik se lahko razbremeni odgovornosti za obveznosti družbe le, če dokaže, da ni mogel vplivati oziroma ni imel vpliva na uskladitev družbe, s čimer se upošteva subjektivni element njegovega ravnanja.

19. Po povedanem se izkaže, da je očitek drugega toženca glede pomanjkljive obrazložitve sodb sodišč, ki ne vsebujeta razlogov v smislu dokazovanja zlorabe položaja oziroma opustitve dolžnega ravnanja, neutemeljen. Obstoj subjektivnih ekskulpacijskih razlogov bi namreč moral zatrjevati in dokazovati drugi toženec, česar pa, kot je ustrezno obrazložilo sodišče druge stopnje, ni storil. Navedbe v postopku pred sodiščem prve stopnje so bile zgolj pavšalne narave, navedbe v pritožbi, da je drugi toženec sklical skupščino, na kateri je bil sprejet sklep o povečanju osnovnega kapitala, da je bil na njegov predlog vložen predlog za vpis sprememb v sodni register, da glede na število delnic ni imel možnosti vplivati na sprejem odločitve o povečanju kapitala in da so okoliščine, zaradi katerih ni prišlo do dejanskega vpisa sprememb v sodni register, izven njegove pristojnosti, pa prepozne, da bi jih sodišče lahko upoštevalo. Sodišči prve in druge stopnje sta zato napravili pravilen sklep, da je drugi toženec aktivni družbenik izbrisane družbe in je odgovoren za njene obveznosti.

20. Glede na navedeno je Vrhovno sodišče ugotovilo, da niso podani razlogi, zaradi katerih je bila revizija vložena. Ker je bilo materialno pravo pri odločanju o zahtevku za plačilo glavnice pravilno uporabljeno, je Vrhovno sodišče revizijo v tem delu zavrnilo (378. člen ZPP).

21. Reviziji pa je ugodilo glede dela zamudnih obresti, katerih plačilo je bilo drugemu tožencu naloženo v 1. točki izreka sodbe sodišča prve stopnje. Ustavno sodišče Republike Slovenije je namreč dne 2. 3. 2006 z odločbo U-I-300/04 razveljavilo 1060. člen Obligacijskega zakonika (Uradni list RS, št. 83/2001 s spremembami, v nadaljevanju OZ), kolikor se za zamudne obresti iz obligacijskih razmerij, nastalih pred njegovo uveljavitvijo, ki tečejo po 1. 1. 2002, uporablja 277. člen Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR), čeprav so že dosegle ali presegle glavnico. To je pomenilo, da se je tudi za te obresti uveljavilo pravilo iz 376. člena OZ, po katerem so zapadle neplačane obresti nehale teči, ko je njihova vsota dosegla glavnico. V obravnavani zadevi so zamudne obresti, ki so bile prisojene v 1. točki izreka sodbe sodišča prve stopnje, do dne 1. 1. 2002 že presegle glavnico. Upoštevač odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-33/05 z dne 6. 3. 2008 je Vrhovno sodišče reviziji delno ugodilo in sodbi sodišč nižjih stopenj spremenilo tako, da je obrestni del zahtevka za obdobje od 1. 1. 2002 dalje zavrnilo (prvi odstavek 380. člena ZPP). Pri tem je upoštevalo, da sta prva toženka kot glavni dolžnik in drugi toženec kot porok navadna sospornika (195. člen ZPP) ter da je revizijo vložil samo drugi toženec.

Odločitev o stroških temelji na tretjem odstavku 154. člena ZPP.

---.---

Op. št. (1): Primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 381/2003 z dne 17. 6. 2004.

Op. št. (2): Primerjaj Načelno pravno mnenje Vrhovnega sodišča RS, sprejeto na občni seji dne 30. 6. 2003.

Datum zadnje spremembe: 07.04.2011